

Ratio 2. part. Quia alienam potestem usurpari peccatum est.

Resp. 2. Sententia talis Tyranni late secundum justas leges, est valida, & subdit tenetur ei parere usque dictum irriteretur.

Ratio: Licet illa sententia non habeat vim à Tyrannica potestate, bene tamen à Republica, quæ ad majora mala vitanda, & publica quietis causa, eam recipit, & tacite approbat. Quia de causa nec subdit peccatum parendo, nec Judges inferiores à Tyranno constitutis juri dicendo.

EXAMEN II.

De Dominio ejusque Subjecto, & Objecto.

De quo S. D. agit in variis locis sue Summe, ut videre est in ejus Indice, Verbo Dominum, maxime 2. 2., q. 66, art. 1. & 2.

QUÆRO I. Quid & quotuplex est Dominum?
XVIII. Resp. 1. Dominum definitur, quod sit ius seu facultas propria utendi re ad quibusdam usum legem permittit. Ita communiter Theologii & Juristi, licet quidam aliquas particularis addant, alii destruant; attamen eodem modo explicit.

Dicitur, *jus*: Nam omnis dominum est jus, seu legitima facultas, licet non è contra, ut patet in iure utendi re, commoda, vel conducta. Per *propria* Dominum differt à possessione, qua potest esse sine Dominio, ut patet in exemplo dicto. Per *ad quemlibet usum differt* ab usufructu, qui est ius utendi re salvejus substantia, ut & à iure pignoris, & hypothecæ. Dominum verò est jus eam destruendi, alienandi, donandi. Dicitur tandem, *lege permittum*, quia leges interduo domino prohibent certum usum rei, licet Dominum relinquunt: sic ad Gal. 4. dicitur: *Parvulus nihil differt a servo*, quod usum bonorum suorum, cum sit Dominus omnium, puta, quod proscriptum est.

2. Dominum variè dividitur. *Nam* cunctat auctoritatem, vel in personam, vel in rem. *Primum* dividitur in Dominum iurisdictionis, seu personarum, proprietatis, seu rerum. *Primum* est facultas propria gubernandi proprios subditos, ejusque actus sunt præcipere, prohibere, judicare, premiare, punire, permittere. *Secondum* est facultas propria disponendi de aliqua tamquam sua in proprium commodum. Ubi nomine rel intelligitur quævis res, v. g. inanima, vel brutum, immo & persona, si sit mancipium; *secundum*, non.

2. Dominum iurisdictionis subdividitur in Sacerdare, & Ecclesiasticum.

3. Dominum proprietatem dividitur in perfectum, quod continet proprietatem rei & commodorum eius; & in imperfectum, quod tantum habet, vel proprietatem rei, absque emolumenti, vel emolumenta, absque proprietate.

4. Dominum imperfectum est duplex, n. m. directum & utile. *Primum* habet solam rei, proprietatem, & hinc dicunt dominus proprietarius, quale Dominum habet Princeps in feudi. *Secondum* est, quod habet solam rei utilitatem, vel fructum, quale est illud, quod habet usufructarius, feudarius, empheuteuta, &c. Ne autem Dominum directum dominum sit omnino inutile, etiam utilitas in certis casibus reddit ad dominum directum.

5. Dominum tam iurisdictionis, quam proprietatis dividitur in *alum*, seu superius, quod habet Rex, vel Respubl. in bona subditorum; & in *jus basum*, seu inferius, quod in eadem bona habent domini inferiores, vel ipsi cives. Primum etiam dicitur Dominum remorant, alterum propinquum.

QUÆRO II. Quid est titulus, usus usufructus, empheuteus, feudum, superficies, servitus, possessio?

XIX. Resp. 1. Titulus est causa moralis, seu radix & fundamentum Domini, seu ex qua quis se probet dominum rei, v. g. empio, donatio, legatum, successio hereditaria, electio ad Regnum, &c.

Præter titulum ad dominii acquisitionem ordinari tamquam conditio requiri traditio rei, ejusque apprehensionis. Dixi, *ordinari*, quia in certis casibus traditio non est necessaria; ut 1. in Beneficiis, in iis enim suffici collatio & receptio. 2. In hereditate sola additione, & acceptatione ante apprehensionem haeres acquirit dominium bonorum defuncti. 3. In legato. 4. Quandquid donatur, venditur, aut relinquitur civitatis, Ecclesiæ, aut aliis p[ro] locis, vel in redemptionem captivorum: alii casus videantur in Auctoribus.

Titulus alius est **verus**, qui à parte rei sufficit ad justificandam possessionem ad dominium; ut si res ematur à vero domino, vel accipitur a tali, qui potest donare. *Alius* presumptus, seu coloratus est, qui licet à parte rei non sit verus, tamen ex bona fide, & invincibili ignorantia creditur esse verus; ut si ematur ab eo, qui non est verus dominus, probabiliter tamen presumitur esse, v. g. à furo bona fide. Qui titulus licet non sufficiat ad dominium, habet tamen aliquos effectus; nam sufficit ad rem bona fide prescribendam, & ad verum titulum per eam efficiendum.

Resp. 2. Usus recte definitur, quod sit *jus utendi re aliena*, *salvo rei substantia*. Usufructus eodem modo definitur, modo addatur particula & *fruenda*. Per *ut* utendi differenti à jure, quod creditor habet in pignus, vel hypothecam, & depositarius in rem depositari, qui nisi non possint. Dicitur & *fruendi*; plus enim iuris est in usufructu, quam in usu. Illi dicitur frui, vel usufructarius, qui in usufructu habet plenam potestem, ut possit eos vendere, donare, & rem usufructuare elocare alteri redditus, vel pensiones percipere. Ille verò solum dicitur uti, seu usuarius, qui usufructus suis potest uiri pro se, & sua familia, v. g. hortum intrare in eo deambulare, fructus percipere, iis vesti, & suis, uti & hospites alere. Dicitur, *salvo rei substantia*: Nam usufructarius debet rem integrum conservare proprietario. *Hinc* propriè loquendo, juxta sensum date definitionis (qua loquitur de usu rerum permanenti) non videtur posse constitui usufructus in rebus uno acto consumptilibus, v. g. vino, oleo, frumento, pecunia, &c, in quibus tamen utilitas causa constituitur quasi usufructus: & tunc dominum transfertur in usufructuarium (si sit dominus capax) hic autem debet dare cautionem, quod finito prescripto tempore pecuniam, vel rei astimationem restituere, velit.

Resp. 3. Empheuteus est *concessio rei immobilis, cum translatione dominii utilis, retento directo, sub onere certa pensionis proprietario solvende, idque in perpetuum, aut certum tempus, aut ad vitam unius, vel plurimorum, quo decimo non sit minus. Differit ab usufructu, quod hic etiam constitutur in rebus mobilibus.*

Feudum est *concessio rei immobilis, nimirum agri, Ec. vel pagi, & cum translatione dominii utilis, retento proprietate, sub onere fidelitatis, & obsequi personalis prestandi*. Hi contractus licet sepe pro eodem sumuntur, differunt tamen, quod empheuteus in recognitionem dominii directi tenetur præstare pensionem; feudarius verò personaliter obsequium, cuius tamen loco solet imponi realis pensio, & tunc parum differunt.

Not. quod Vassallus sine voluntate domini feudum non possit alienare, donare, oppignorare, nec alteri in feudum concedere, &c.

Resp. 4. Superficies est *contractus, quo superficies alieni fundi, seu soli alicui (qui inde dicitur proprietarius) conceditur ad aedificandam domum, plantandam vineam, vel hortum, &c. Hic contractus finitur domo, vel vinea destruenda, quia non con-*

De Dominio.

ceditur solùm, sed tantum superficies soli, nec potest sine novo contracitu de novo in eo sedificare. Item tempore contractus finito, domus, aut vinea, &c. pertinet ad dominum fundi, nec superficiarius potest eis uti, licet dominus debeat ei solvere astimationem illarum rerum, quo sunt melioramenta justè facta in re aliena. Durante hoc contractu superficiarius dominum, vel vineam potest locare alteri, si domino fundi non teneatur sive pensionem: *secus*, non potest; quia tunc sunt vera Empheuteus.

Resp. 5. Servitus duplicitus sumi potest: 1. In quantum est ipsa subiecto, & obligatio rei, ad hoc, ut alteri serviat, quia ex ea fructum percipere, vel ea aliquo modo utendi, vel circa eam aliquid impediere possit. 2. Pro iure huic obligatione correspondente, & sic est ius utendi, vel fruendi re aliena, aut aliquid circa eam impediendi.

Oppono: Ergo est idem, quod usus & ususfructus.

Non. cons. Licit enim omnis usus, & ususfructus sit servitus, non tamen è contra. Nam *jus* & *obligatio*, ne quis altius adsciperet, est servitus; non tamen est usus, & vel ususfructus.

Dicitur: Servitus in *mere personalem*, quæ à persona debetur persona, ut si quis usum sui servi concedit alteri. Et in *mere realem*, quæ à re immediate debetur rei, ut est ius agrorum, domorum, &c. v. g. jus quo per tuum agrum vadu, vel jumenta duco ad meum. Dico, *immediate*, quia mediata etiam debetur persona nimis domino agri. Et in *mixtum*, quæ à re immediate debetur persona, que illa re immediate potest uiri vel frui.

XX. Servitus realis alia est rusticana, quæ prædio rusticano, alia urbana, quæ prædio urbano debetur: prædiis urbanis vocatur quodvis habitaculum, licet sit in villa, aut horrea annexus amoenitas gratia. Jus ergo quod habes, ne vicinus tuus possit altius attollere dominum, ne tibi impedit lumen, vel quod in parietem vicinus possit immittere tignum, seu trahens, est servitus urbana. Prædiis rusticis ex quodvis aliud, v. g. horreum, stabulum, ager, &c. unde jus; quod habes, ut per alterius agrum possit in tuum ire, aquam, aut jumenta ducere, est Servitus rusticana.

Resp. 6. Possessio nomen habet à pedum positio-ne, & potest sumi, vel pro actu, & sic vocatur possessio facti, vel pro iure, & vocatur possessio juris. Prima est *deterior rei, corporis & animi, & juris administrculo interventione*, id est, iure non prohibente, sicut prohibet locum sacrum possideri à Laico. Altera est *ipsum ius, quo quis habet re utendi, seu et insistendi tamquam sue non prohibita possideri*.

In hac definitione *res* sumuntur generaliter, ut comprehendat etiam res incorporeas, v. g. census, beneficium, servitum, &c. que dicuntur quasi possiden-ti. Dicitur, *corporis*, quia ad possessio[n]em saltēm inceptionem requiriunt, ut res aliquo modo manibus vel pedibus, id est, corporaliter apprehendat. Dicitur, *& animi*: si enim non sit animus possidenti, res non possidentur, ut patet in deposito, sicut & solo animo possessor amitti potest. *Item*, si in tuo agro te nesciente, lateat thesaurus, cum non possides.

Possessio, alia est naturalis, qua præsens rem ut meam detineo; alia civilis, qua secundum Juris Civilis astimationem rem semel à me naturaliter posses-sam, etiam absens possidere censeor, si nemo aliis à possessione me dejiciat, & maneat in me animus possibilis.

Apprehensione, quæ est possessio[n]is rei incep-tio, alia est vera, ut cum rem manibus apprehendendo, vel neib[us] insisto: alia est ficta, ut si dominus rei taliter faciat actum, quo juris astimatione censetur alteri tradere rei, vel domus possessionem, v. g. tra-dendo claves domus: Immò dantur casus, in quibus ex iuri dispositione acquiritur possessio, absque apprehensione etiam ficta.

Possessio iterum alia est bona, alia mala fidei. Possessio habet diversos effectus, & quasi privi-legia, ut quod possessor bona fide possit rem prescribere, possit eam armis tueri, lite mota non tenet probare rem esse suam; quod sit melior conditio possidentis. De quibus plura vide apud Juristas, & Canonistas.

QUÆRO III. In rebus unico actu seu usu consumptibilibus, v. g. esculentis, poculentis, &c. distinguuntur usus, seu ius utendi realiter a domino? Vide infra Tract. 9. n. 67. in Notab. inter res usu consumptibilis computari etiam pecuniam.

XI. Resp. cum communiori sent. affirmativa.

Ratio: que realiter separantur, realiter distinguuntur, quod nemo negat, quia idem a seipso realiter negatur, separantur: Sed usus, seu ius utendi de facto in quibusdam realiter separantur a Domino, ut patet in Religiosis, qui rerum, quibus vescuntur, habent legitimum usum, etiam in particulari, & tamen nemo in particulari, est capax Domini, sed solum in communione: immo Franciscani, qui sunt de Observantia, & Capuccini, ne in communione, nec in particulari bonorum suorum, sive mobilium, sive immobilium, etiam commestibilium Dominum habent, sed tantum usum, & Dominum eorum est penes Sedem Apostolicam auctoritate diversorum Summorum Pontificum Clementem V, Innocentium IV, Gregorium IX, ac presentem Nicolai III, (vel ut alii volunt IV,) qui hoc Dominum in se, & Ecclesiam Romanam receperunt. Ergo, &c.

Oppono: 1. Joannes XXII, hoc Dominum à se abdicavit exceptus Ecclesias, Officinas, habitationibus, libris, & vestimentis sacris in Extrav. Ad Creditorem.

2. Idem Papa ibidem illum dominium vocat partim nugatorum, partim iuri repugnans. Quis enim sane mentis credere poterit (ait) quod intentio fuerit tanti Patris Nicolai Antecessoris unius ovi, seu casei, & frusti panis, & aliorum usu consumptibilium Dominium Romanæ Ecclesie, & usum Fratris retinere?

3. Qui non potest permittare, vendere, donare, &c. habet dominium, & non solum usum: Sed hoc possunt, & faciunt Franciscani. Ergo.

4. Usus definitur esse facultatem utendi re, salva rei substantia, ut ante diximus: Sed in rebus uno actu consumptibilibus non potest esse usus salva rei substantia, cum per usum pareat substantia. Ergo.

Hac sunt fundamenta Joann. XXII.

5. Ergo verum est dicere. 1. Quod Papa quasi quotidie Franciscanos invitad prandium, & tractet. 2. Quod Franciscani, dum mendicant, mendicant pro Papa, quod si scirent hereticos, Papam esse Antichristum blaterantes, nihil ei darent. 3. Quod qui furatur Franciscanis, futurum Papaz. 4. Quod & Papaz tenetur restituere, non ipsi. Prob. seq. Quia restituere debet fieri vero domino: Sed hic est Papa. Ergo.

6. Non est intentio eorum, qui Franciscanis aliquid donant, ut transire in Dominum Papaz.

7. Ergo: si Papa modernus illud Dominum à se abdicaret, bona Franciscanorum fierent primi occupantes. Prob. cons. ex R. J. Que nullus, fiant primi occupantes.

8. Sequitur ex hac sententia, quod usus rei, ut potè ad Dominio separatus, possit seorsim appetiri & vendatur: Sed hoc est contra S. Thom. h[ab]it. q. 78. art. 1. in corp. dicente: In talibus non dicitur seorsim separari usus à re ipsa: Sed cuicunque conceditur usus, ex hoc ipso conceditur res. Ergo.

Ad 1. Resp. Quod quamvis ita sit, alii tamen Pontifices illud Dominum rursus admiserunt, ut constat ex Privilegiis dicti ordinis, verb. *Papertas*, Hinc stante illa abdicatione Joannis XXII. Dominum illud terum mansit apud Donatores ob non acceptatio-nem. Eh

tionem tum Papæ , tum Franciscanorum , acceptantium solum nsum.

Ad 2. Resp. Joannem XXII. in ea Extrav. errasse , non ut erat Papa loquens ex cathedra in materia Fidei , vel morum , sed ut Doctorem privatum.

Ad 3. dist. maj. Qui potest independenter à placo alterius , C. maj. dependenter , N. maj. Et sic dist. min. N. cons. Franciscani ergo totum hoc faciunt dependenter ab interpretativa voluntate Papæ .

Ad 4. maj. est vera de usu non generaliter , sed specialiter sumptu , prout præcise comprehendit res permanentes. In generali debet definitio sic : Est actus , vel jus , quo quis utitur re aliena de alterius (ad quem spectat) consensu.

Ad 5. Admitto primam sequelam , & gratulor felicitati Convariorum. Secunda sequela vera est in sa- no sensu , hoc nimurum , quidquid Franciscani colligunt & acquirunt , Dominio Papæ accrescit , etsi res minima sit. Nec hoc Dominum est iniuste , quia conducti ad salvandum perfectissimum modum evan- gelicas pauperias. Tertia sequela non negatur , sic tamen ut Franciscani fuerint usum. Quarta sequela nra. Ad prob. dist. maj. nisi Dominus velit , ut restituio fiat alteri , cui concessit usum rei , conc. maj. si id velut uti in presenti vult Papa , neg. maj. Sicque interpretantur intentionem eorum , qui eleemosynas illis Patribus donant.

Ad 6. dist. ant. Non est intentio explicita , conc. implicita , neg.

Ad 7. Neg. cons. Ad prob. Regula est vera de iis , que nullius sunt tam quoad usum , quam quoad dominium.

Nota tamen , si quis Franciscanis aliquid dona- ret non absolute & simpliciter , seu non independenter à sua voluntate , dominium rei maneret apud Do- minarem , & solus usus apud Franciscanos : hic verò est sermo de donatione absolute facta non reservato ullo jure recte.

Ad 8. dist. maj. Usus posset seorsim estimanti , quanti res secundum se , & simpliciter valer , N. maj. esset enim usura : minoris tamen quam re ipsa secundum se , si ex ex parte usus , & ex parte rei , coalescat unum adequatum preium , quod justum re estimacionem non excedat , C. maj. de qua vide infra de usura , Tract. 9. n. 67. Resp. 6. S. Th. cit. loquuntur de usu , seu jure utendi absolutè tali , & quod est independens ab alio.

Not. a quibusdam DD. usum rei (sive sit usu consumptibilis sive non) duplicitur accipi. 1. Per modum habitus , quem vocant usum juris , conser- turque aliqui irrevocabiliter , & est habitualis facultas intendi re independenter à voluntate concedentis. Et hic non distinguunt à Dominio. 2. Per modum actus , quem vocant usum facti , conseretur revoca- biliter , & est potestas actualis intendi per ; dependenter tamen à voluntate concedentis. Vocatur ve- rò usus facti , non quasi nihil juris habeat (alias enim ille usurarius esset injustus) sed quia jus , quod habet , non est absolutum , sed à placo alterius dependens. Et de hoc est sermo. Exemplum primi est in pane mutuato , quem comedere potes etiam nolente eo , qui eum dat mutuo. Exemplum secundi est in pane oblatu in convivio , quem comedis dependenter à placo eius , qui te invitavit , cum sine injuria eum tibi auferre possit. Hac distinctione varia solvi possunt argumenta , & texus Juris explicari.

Subiectum Domini.

QUÆRO IV. Quinam sunt capaces Domini?

Nun parvuli , filiifamilias , uxori , servi ?

XXII. Resp. 1. Parvuli ante usum rationis (idem est de amentibus) habent dominium habituale , fun- datum in potentia naturæ rationalis ; non tamen actu- ale , defectu usum rationis , ut patet ex epist. ad Gal. 4. cit. sup. n. 18.

Resp. 2. Loquendo de filiifamilias sub patria po-

testate constitutis , quadruplex peculium est distinguen- dum. 1. Castrense , quod in castis , seu in militia armata , vel occasione militia partum est , ut praes- da , stipendia , donativa , legata in bello accepta , & omne lucrum ex his proveniens , &c. Et hujus peculii habent dominium directum , & utele , seu non solidum proprietatem , & usumfructum ac administrationem , modo habent annos pubertatis , id est , decimum quartum ætatis. Nec parentes ex eis quidquam usurpar possunt , nisi alimenta.

Secundum est quasi Castrense , ita dictum , quia gaudent privilegio peculii castrensis (estique omne illud juxta privilegium à Justiniano Imper. Clericis concessum) quod filius ex Beneficio , & post Clericis publico liberali , sive non mechanico , v. g. Advocati , Iudicis , Professoris Academicorum , Tabellionis , seu Notarii. Et hujus peculii tam dominium proprietas , quam utilitas est apud filiifamilias , ut dictum est de Castris.

Tertium est Profectum , quod primario à pa- rente provenit , ut si parentes filii concedant aliquorum bonorum administrationem ; vel quod principaliter , & proxime parentum causa , v. g. ob amiciam , sive obsequium eorum datur. Secus , si de- tur ob respectum filiorum. Et hoc peculium tam quod proprietatem quād utilitate totum est parentum , sine quorum consensu , si illud expendant , peccant contra septimum præceptum.

Quartum est adventitium , quod filius aliquid , quam ex re patris , nimurum ex matris , vel aliorum hereditate , donatione , opificio , negotiatio , sibi quodam proprietatem , patri quoad usumfructum sibi acquirit.

Resp. 3. Uxor habent liberam dispositionem , & plenum dominium bonorum paraphernalium , nimurum eorum , quæ præter dolem à suis usus , in aliquibus ita habet dominium , ut matru cedat usumfructus , quia sunt , quæ durante matrimonio inter se acquirent pro media parte , nisi obster alia lex aut alteri stit stipulati , de quo vide infra in hoc Tract. Exam. 4. num. 57 ubi hoc magis explicatur.

Resp. 4. Servi propriæ dicti non habent dominium bonorum fortuna perfectum , & independentes à por- testate dominorum.

Ratio: Quia iura expressè dicunt , servos , quid- quid quavis causa , vel occasione acquirunt , domino acquirere. Dixi , *perfictum* ; quia dominium imper- fectum aliquarum rerum habere possunt , ut si ser- vis aliquid donetur ob industriam , præstum servitium , in compensationem illatae injurie , &c. non intuitu domini.

Dominium Religiosorum.
QUÆRO V. Quid de eo sentis?

XXIII. Præmisso , quidquid dicitur de Monachis sententiam esse de Monialibus.

Resp. 1. Religiosi professi in communione , seu Com- munitates Religiosas (exceptis FF. Minoribus de Ob- servantia & Cappuccinis , de quibus antea dictum) sunt capaces veri , & stricti dominii bonorum temporalium. Patet ex Tridentino Sess. 25. cap. 3. de Ra- gularibus.

Resp. 2. Religiosi solemniter professi in parti- culare sunt incapaces omnisi domini , seu proprietatis bonorum temporalium : patet ex Tridentino ibid. cap. 2.

Ratio: Quia per votum solemne pauperis se fecerunt incapaces.

Dixi 1. solemniter professi. Nam Religiosi Societ. Jesu , qui post Novitiatum emitunt vota sim- plicitia , licet iuxta Bullam Gregorii XIII. sint vere , & proprii Religiosi , manent tamen (usque dum edant vota solemnia) capaces domini temporalis : quod tamen in eis est ligatum , & nutui Superioris sub- jectum.

Dixi 2. bonorum temporalium ; si enim sermo sit

ad honestos usus accipendi , & ex pendendi. Ex his resp. 3. Probabilis est , quod licentia tacita in sensu explicato excusat à peccato , uti & justè , seu rationabiliter presumpta ad aliquid recipiendum , vel dandum. Ita *Donatus de la' Cruz* , &c.

Ratio: Tum quia eadem est vis taciti & expres- si , per L. *Cum quid* , ff. de *Rebus Creditis*. Tum quia presumpta de voluntate domini sufficit , ut aliena rei usurpatio excusat à furto , juxta L. *Inter omnes* , s. *Rodet* , ff. de *Furtis*. Ergo & sufficit ad ex- cusedum à violatione Pauperis. Tum tandem quia subditus in hoc casu re temporali non utitur indepen- denter à placito Superiori ; hic enim justè presumi- tur esse non invitus.

Ad stipulatur S. Tb. 2. 2. quest. 32. art. 8. ad 1. ubi docet , quod Religious , etiam non habens dis- pensationem rerum temporaliarum possit ex licentia Superi- oris probabilitate presumpta facere elemosinas. Ad id facit , quod N. B. Superiores alibiri non so- leant tam rigorose petitionem licentiae in casu , de quo est sermo , exigere ab emeritis & gravioribus , quam à junioribus.

Hanc doctrinam merito limitat noster Donatus.

1. Non tenere , si in aliqua Religione esset statutum , vel præceptum , ut licentia petatur expressè , ut patet ex Reg. ante cit. 2. Non habere locum in rebus gravibus , ut sunt distractiones rerum Religiosi , pertinen- tiad cultum divinum , &c. in is enim Superioris magis presumitur invitus quam voluntarius. 3. Licen- tiam presumptam sufficiat quidem pro foro poli , non tam semper pro foro fori , quia ne fiat mala conse- quentia , tales subinde sunt castigandi.

Addi potest. Qui operatur ex licentia rationabiliter presumpta , eo quod ante Superiori regis , vel moraliiter adire non potuerit , tenetur ei postea id dicere data occasione , nisi justa causa excusat. Hoc ad licentiam tacitam ante explicata non requiritur.

Resp. 4. In licentia Superioris usum rei tempora- lis subditu faciat licitum , debet esset libera , seu per- fecte voluntaria.

Sonus est: Licentia non debet esse obtenta per fraudem , aut metum. Unde si Superior subito licen- tiam det ex metu , ne querelis , vel murmure turbet Communitatem , aut si obtineat falso prætextu , vel reticendo ea , quibus cognitius fuisse denegata , subdi- tis non est liber à peccato.

Ratio: Quia frus , & dolus nemini patrocinantur.

Resp. 5. Licentia ergo debet ex justa causa , quæ potest esse multiplex , nimurum pietas in agentes , pa- rentes , vel proximos consanguineos , remuneratio , seu gratitudo , utilitas communis , v. g. ad finem doc- endi , studendi , &c. utilitas privata , non solidum in- tuitu infirmitatis , sed & sanitatis , aut necessariorum vita , vel vestimentorum , vel ad similes decentes usus non superfluos.

Resp. 6. Si Religiosus habeat à Superiori licen- tiam aliquas pecunias distrahiendi , in quos voluerit usus ; si casus expendat ad inhonestam & turpam , non ex- causatur à mortali violatione voti Pauperis. Ita probabilius teneo cum *Donato*.

Ratio: Tum quia licentia est interpretanda juxta facultatem concedentis. Tum quia nemo potest plus iuri- sis in alium transferre quam ipse habeat , cap. Nemo potest , de Reg. jur. in 6. Quia nemo dat , quod non habet : Sed Prelatus non habet auctoritatem disponi- nendi de rebus monasterii ad turpam & inhonestam , nec est dominus , sed solum administrator bonorum ejus. Erga talem licentiam dare nequit.

Resp. 7. Religiosus facilius potest præsumere li- centiam Prelati ad alteri commendandum aliquid , Com- munitati , vel sibi applicandum , quam ad vendendum donandum , commutandū , &c.

Ratio: Quia commode non est actus translatus domini , sicut est venditio , donatio , commutatio.

Eodem modo potest facilius præsumere voluntatu- tem Prelati ad dandum aliquid fratris de suo conveni- tu , quam Fratris alterius Conventus , vel Ordinis , aut

juribus , & bonis spiritualibus , ut sunt , honor , fa- ma , beneficium , iux eligendi , manendi in tale co- nobio ; eorum retinent dominium , vel quasi domi- nium , etiam in particulari : possuntque nomine pro- prio agere ad ea tuenda ; illis enim renuntiæ non con- venit , ut colligitur ex Sancto Thoma infra q. 186. art. 7. ad 4.

Resp. 3. Religiosus professus in particulari etiam est incapax usus , & ususfructus , & administratio- nis temporalis à Superiori independentis.

Ratio: est eadem , que pro Resp. 2.

Resp. 4. Religiosus non quidem per licentiam Pape potest habere peculium omnino independentem , ita ut nec per Papam possit revocari , & ad certos usus limitari.

Ratio: est eadem.

Resp. 5. Licitum est Religioso professo habere pecunias in communione Confratrum deposito aservandas (ad usus sibi à prelato concessas , vel concedendas) in quantitate moderata.

Ratio: Tum enim hoc fit ad nutum , & placitum Superioris : Ergo non luctat paupertas.

Resp. 6. Juxta probabilitatem sententiam Religiosus (idem est de Monialibus) professus non peccat , etiam post Conc. Triad. si ex Prelati licentia , sublatu omni abuso , & similatione habeat annuos census , seu redditus in registro preventu. Monasteri registrando per Cenobii Syndicum , seu Procuratorem annuatim exigendos , in communione deposito rependentes , & non (nisi servatis communis depositi legibus) extrahendos : sive Religiosus hos redditus in testamento ante profes- sionem a se condito sibi reservaverit , sive a consanguineis , vel aliis ei sint legati , sive sint empti ex bona- bus à Religioso jam professo acquisiti , & quorum dominium jam transierat in Communitatem.

Ratio: Quia Communitas potest censum annum (nomine Communatis fundatum) Religioso , vel in præmium laboris , aut de loco de vestitu concedere. Et ita patet ex usu sapientissimum , & humoratorum virorum.

Et hoc maximè verum est de Monasteriis (quo- rum proh dolor ! sunt multa nimis) ex refringente proximi charitate , tanta media non habentibus , ut sicut in vieti , ita & in amictu perfectam serveant Communi- tatem.

QUÆRO VI. Scisne assignare aliquam regulam , & licentiam pro dignoscendo , an , & quando Religiosus peccat contra paupertatem ?

XIV. Resp. 1. Religiosus violans votum Pauperis peccat mortaliter ex genere suo.

Ratio: Quia per illud omni rei temporalis domi- nio , immo & usu independente se privavit. In individuo tamen non semper peccat mortaliter , sed tantum venialiter juxta quantumitatem rei , uti contingit in furto. Hinc quæ ex objecto est materia gravis pro furto , erit etiam pro peccato mortali contra votum pauperis.

Resp. 2. Licentia es duplex : Una expressa & formalis , & hec licet sit optima , non tamen semper est necessaria , immo nec in quovis casu haberi potest , ut si superior non adsit. Altera est virtualis , seu in- terpretativa , vel rationabiliter presumpta. Quae variè potest intelligi. 1. Sic , ut subditus sciat quidem li- cenciam , si eam petat , sibi non esse denegandam ; ast simul scit voluntatem Prelati esse , ut nihil fiat sine licentia ejus expressa. Et haec licentia virtualis , vel presumpta non sufficit , utpote nimium laxans votum Pauperis. Unde est regula Juris : Expressæ re- quisitionis facit cessare presumptum. 2. Sic , ut si hoc vel illud tecero , librum emero , aliquid donavero , &c. placebit Prelato ; & is infallibiliter consentire , si licentia peteretur. Addi potest 3. nim. tacita , seu implicita , que colligitur , vel est communis consuetu- dine à Superioribus tolerata ; vel est tunc , quando alius actus est expressè concessus , & in eo alius continetur , ut si aliqui expressè sit data licentia peregrinè sunt , implicite ei datur licentia pecunias

Tract. VIII. Examen II.

aut Seculari. Item ad rem levem facilius quam ad pretiosam.

Resp. 8. Si Superior Religioso det licentiam ad usum, honestos quidem, sed superficios, ad emendam rem pretiosam superfluum, vasa aurea, argentea, gemmas, &c. illa licentia est quidem valida (nisi cederet in grave detrimentum Communis) & subditus ea utens non peccat peccato proprietas, est tamen illicita, & subditus peccat contra statum Pauperitatis: nec minùs Superior eam dando, cuius est zelare regularem disciplinam.

Ratio 1. p. Tum quia alias venditor in eo casu peccaret mortaliter retinendo pretium, deberetur restituere: Sed hoc est contra communem proximam. Ergo. Tum etiam quia subditus non uitit re temporali auctoritate propria, & independenter ab alio. Ergo non fit proprietatis.

Ratio 2. p. Tum quia Praelatus in eo casu graviter abutitur sua potestate, cum non sit bonorum Conobi dominus sed economus. Tum etiam, quia Religiosi ex vi voti Paupertatis obligantur ad non habendum nisi necessaria juxta decantem status. Ergo si notabiliter excedant peccant mortaliter contra statum paupertatis.

Et hec sententia probabilior est & tunc, tenetque non solum pro Religione reformata, seu reformatanda, exceptis militibus, Melitensi, Teutonica, &c. Ex dictis Colligitur, quod violatio voti paupertatis sit separabilis a viito proprietatis.

Ad presentem optimè servatur Responsa S. Congregationis ad quæsita sibi proposita.

Ad 1. An ex dispensatione Superiorum licet possidere, vel tenere agros, annuos redditus, aliaque bona immobilia: & mobilia superflua, non obstante Tridentino? Censuit non licere.

Ad 2. An per talem dispensationem, seu licentiam excusentur à culpa, & pena? Censuit negativo.

Ad 3. An credendum sit Superioribus dicentibus, se posse dare licentiam talem? Censuit negativo.

Ad 4. An Superioris arbitrio, & præfinitione starent debent Regulares quoad mobilium superfluitatem vel convenientiam? Censuit, nisi ex excessu arbitrii constituerit, unique statim habita ratione Personæ, Officii, & Regule, statusque paupertatis, quam professi sunt, & ceterarum itidem qualitatum. Hac ibi.

QUEREO VIII. Quomodo resolvit hos casus?

XXV. Primus est. Est quidam Religiosus, qui pecunias non imponit communi deposito, sed retinet in cella, cum firmo tamen animo non expendiunt nisi de licentia Praelati. Peccare mortaliter?

2. Religioso à quadam amico seculari offeruntur pecuniae, sed ipse dominum illum rogat, ut eas apud tertium deponat, ut casu quo indigerit, possit cum Superioris licentia aliquid inde pro sua necessitate accipere? Peccat?

3. Praelatus Religioso dedit licentiam accipiendo è suo deposito unum aureum ad emendos libros, ipse vero illum expendit ad alios usus, sibi tamen necessarios.

4. Praelatus videt, & scit, subditum aliquid distrahere, vel acquirere, & non contradicere. Hoc Praelati taciturnitas equivalentem licentia tacite, ita ut ex cuset à viito proprietatis?

Ante resolutionem dico, certum esse, hac omnina latens esse contra perfectionem paupertatis. Quo premisso

Ad 1. Resp. Talem Religiosum non statim condamni peccati mortalis: quia intentio judicat omnes: Hoc autem solum verum est stando præcisè in natura voti paupertatis, id est, si non obstat speciale præceptum, & non fiat animo pecuniam occultandi Praelato. Ceterum si à Praelato fieret scrutinium circa ea que quis Religiosus habet, & nihilominus in cella vel alibi occultaret, peccaret mortaliter ex genere suo. Dico ex genere suo, quia in individuo posset esse veniale ob levitatem materiz. Si vero etiam in re levia

adesset contemptus obedientie, vel animus ad majora occulta esset mortale.

Ad 2. Suppositis clausulis mox insinuatis, Resp. quod talis Religiosus non peccaret mortaliter contra paupertatem, quia nec proprietatem sibi attribuit, nec ius, nec usum pecunie sibi appropiat. Hec tamen praxis non est consulenda, quia potest esse scandalosa.

Ad 3. Si adsit necessitas, vel parvitas materiz, vel intentio rationabiliter presumpta, non peccat.

Ad 4. difficultatem facit illa Juris Regula: *Qui tacet, consente videtur. Sed donatus noster ex Narvaro bene distinguunt duplex taciturnitatem: Una est permissa, sicut Deus permittit peccata, & haec non excusat; altera approbativa, & haec excusat.*

Sed dic: Quomodo potest scire esse taciturnitatem mere permisivam, vel approbativam.

Dico: Ceriam regulam pro hoc statui non posse. Praefatus Auctor ex aliis Doctoribus id bene explicat.

1. Debet cognoscere ex circumstantiis personarum, rei, occasionum, ob quas rationabiliter potest praesumere voluntas Superioris. Item ex causa taciturnitatis, quia si sit justa, indubie excusat à viito proprietatis, secus si iniusta.

2. Si Praelatus sciens, taceat ex viceundia vel timore, aliove respectu, quia nimis homo pacificus est, subdibus vero est inquietus, agrestis, turbulentus, &c. est taciturnitas permisiva; approbativa vero est, si ex nullo simili motivo taceat, immo solitus etiam his occasionibus irasci, arguere, clamare, non clamet, non irascatur, non minetur.

Et tunc tenet illa regula: *Qui tacet, consente videtur.*

OUERO VIII. Scisne assignare regulam pro directione ipsiusmet Praelati in danda licentia Religiosi quoad usum rei temporalis?

XVI. Resp. Prima Regula patet ad Q. 6. in R. 6. & 8. quod nimis Praelatus non possit dare licentiam, ut subditus rei temporalis utatur ad turpia, & superflua, sed requiritur justa causa licentiae.

2. Idem debet observare etiam quoad suam Personam & Communiam.

3. Non potest subditus rei temporalis, quia hoc esset eum facere proprietarium.

4. Quomodo se habere possit, ac debet in taciturnitate, patet ex antea dictis.

5. Praelati Regulares possunt sibi, & suis concedere licentiam de bonis sibi applicatis donandi usque ad decem aureos pro causa pia, & rationabili, v.g. pro pauperibus, pro nutritione cognatorum, pro gratificatione beneficiorum, pro culto divino, & similibus. Non tamen possunt amplius insuare sine licentia Provinciali, aut alterius similis vel superioris Praelati.

Ita noster de la Cruz citans Corduba, & Ludovicus Lop, addens: Et ita, at iste, præceptum est FF. Ord. Praed. in Capitulo Pisano.

An vero Praelatus eandem licentiam dare possit hospitibus sui Ordinis, concludit idem auctor negative, quia in Constit. FF. Prædictorium d.i. cap. 14, prohibetur, ne Religiosus pecunias expendat sine licentia sui Praelati: Sed Praelatus unius Conventu non est proprius Praelatus hospitum in suo Conventu existentium, licet ex eundem Constitutione, & Ordinatione dispositionis in aliquibus hospites ei subdantur. Ergo.

6. Potest Superior Religioso subditio dare licentiam Iudendi pro modica quantitate, ludo tamen honesto, & intra limites honestatis manente, sceluso scandalo, & lege prohibente.

Ratio: Quia ludus omni mala circumstantia causans est actus virtutis Extrapolia: juxta D. Tb. 2. 2. q. 168 art. 2.

Dixi 1. in modica quantitate, pro qua tamen certa regula statutu nequit, sed relinquuntur arbitrio viri prudentis considerare Religionem, persona, & dignitate ludentis, ut & quantitate concessi pecunii.

Dixi 2. scelus Luge proficit. Hinc Superior non

De Dominio.

non potest indulgere, ut subditus Religiosus ludat principaliter propter lucrum vel aleis, intelligendo per alios omnem ludum, qui nititur sorte, casu, fortuna magis quam arte, ac industria humana. Vide de hoc nostras Constitutiones dist. 1. de Gravi calpa, cap. 18. text. 1.

Sed quid si Religiosus luderet absque omni licentia?

Dico, Peccat contra votum paupertatis.

Ratio: Quia pecuniam exponere ludus est actus dominii. Hinc, qui ab eo luctatur, tenetur restituere, non ludenti, sed Monasterio.

7. Praelatus vel Praelati non potest moniale licentiae, ut suo Confessori frequenter det multas pacunias, licet eas accipiat a suis propinquis.

Ratio: Quia superior abutetur graviter sua potestate in rebus Monasterii, cui Monachus, vel Monacha acquirit quidquid acquirit, unde, & Confessorius tenetur ad restituendum.

CASUS PRIMUS.

Religioso cuidam consanguineum reliquit cum licentia Praelati quosdam annos redditus ad proprium usum, & hanc licentiam, ut illis liberè uti possit, illi Praelati confirmavit: sed multa quae detrahit de suo licito usum, expedit in illicita.

Queritur: *An de illicite consumpsit tenetur vel ipse, vel qui accepit de restituendum?*

R. Quod tam Religiosus qui illicite consumpsit, quam qui illicite accepit, peccant mortaliter, & ad restituendum tenentur Monasterio, si pecuniam erat ex rebus Monasterii, vel ex aliis acquisitis, & suo usui de licentia Praelati applicatis.

Probatur primi. Quia Religiosi si quid illicite donant, est contra voluntatem Praelatorum, qui nequam volunt nec vole possint, ut bona, quae sunt Religiosi, in profanos, & malos usus expendantur: Dominum enim eorum, qui conceduntur Religiosi ad usum, non est penes Religiosum, qui sollemnam paupertatem vorvit, sed penes Christum, & Religionem, cui Religiosus illa acquirit. Argum. cap. Abbes, 18. q. 1. & cap. In presentia, de Prob. Et tradit Innocent. in cap. Cum super, de Caus. posses. Reg. Fur. lib. 6. verb. Restituantur.

Illi autem, qui à Religioso ex donatione seu causa iniusta, & inique aliqui acceperunt, debent illud Monasterio restituere, si sciant Religiosum, nec restituendum fecisse, nec omnino habere, unde possit solvere. Et credendum satis excusari illos restituent ipsi Religiosi, ut in usus licitos ea convertant; immo si ipsi, qui sic accepunt sunt pauperes, & quantum rei accepta non excedit eam quantitatem, quam Religiosus talis status, & conditionis potest in elemosynam dare, non tenebunt tunc ad restituendum, sed possunt tunc titulo elemosynæ illud retinere, veluti si cuius alteri pauperi esset donatum; moderata siquidem elemosyna elargio videtur fieri posse ab eo Religioso, qui certum pecuniam habet, juxta Gloss. in cap. Non dicatis, 1. 2. quer. 1. & Clement. 2. de Vita, & honest. Cleric.

Advertendum est tamen in casu presente, quod quando pecuniam non est in quantitate superflua, sed in ea solim, quæ praelatorum iudicio visa est convenienti, & sufficiens, ut Religiosus attenta estate, & qualitate personæ, sibi in necessariis provideat, si Religiosus de hac parte sui usui deputato aliquid detrahit, & illud ludendo, aut meretricando, aut illicite donando consumit, & impedit, peccabit quidem, sed non teneat ad restituendum, neque ii, qui sic accipiunt, si hoc sciunt.

Probatur primi. Quia per hoc, quod relinquunt, seu acquirunt ex detractione necessariorum, non præjudicant Monasterio, nec pauperibus, nec aliis operibus suis, sed solim genio, sive ventri, & sua personæ & idem cum sibi tantum præjudicet, & noceat, non est quod restituiri sit alteri obnoxius.

Secundum. Quia eamdem potestatem, quam habent beneficiarii secularis, disponendi de eo, quod reliquerint parciis vivendo, de parte fructuum beneficii de-

deputata suo usui, habet etiam Religiosus simplex de illo, quod parcus vivendo detrahit, & relinquit, de peculo sibi ad honestam sustentationem à Prelato, seu à Papa ad suos assignato. Nam *Ratio*, propter quam Clericus illud potest, non est, quia sit absolutus dominus fructuum beneficii, sed idem quia Ecclesia, cui universalis administratio bonorum Ecclesiasticorum est à Christo Domino commissa, dat facultatem beneficiario, ut illud sic deputatum, & quod reliquum est, pro voluntate sua possit expendere. Et haec eadem facultas, cum non repugnat voto pauperatus, potest quem concedi Religioso, ac Seculari, cum nullum absolutum dominium per hoc illi tributarum.

Nec obstat, si dicatur: Quod Religiosus non est dominii capax, & ideo nequit esse dominus illi, non quod parcus vivendo querit: sicut Clericus secularis est dominus.

Resp. Quod ratio propria, quare Clericus secularis potest libere disponere de illo, quod de sibi necessariis detrahendo, & parcus vivendo acquirit, non est, quod ipse sit integer dominus illorum fructuum, sed eo quod Ecclesie justis de causis, nempe ut libenter ieiunis, frugalitatis, abjectionis, hospitalitatis, & alii virtutibus inserviat, sciens, ea omnia, quae de suo decenti statu sumpta, & statu d. trahit, & acquirit, expendere pro libitu absque ullo restitutio- nis onere, facit ei amplam facultatem disponendi de illo: qua ratio ex quo, imo tanto magis militat in Religioso habente peculum, quanto illae virtutes sunt professionis sua magis convenientes.

Nec rurum officit, si dicatur, quod cum hac bona, quantumcumque sic superflua sunt Monasteri, non potest Religiosus absque Prelati tacita licentia illa expendere, nullus autem Prelatus facultatem dare potest, expendendi ea illicite, ac proinde non videatur major ratio, quare Religiosus debet restituere alia, si male expendat, & non haec que sunt reliqua ex concessu peculii.

Resp. *Disspare esse rationem de reliquis*, & de aliis qui habet Religiosus. Nam alia ultra partem usus necessariam conceduntur cum onere administrandi, & impendendi ea in usus ieiicos & honestos, & ideo si expendit in illicita, & inhonestia, teneat restituere alios ieiicos, & honestos, quibus illa erant quasi debita: sed ea que illi reliqua sunt, & acquirit, detrahendo ex necessariis sibi, non sunt deputata alteri, quam sua persona, nec habet alius onus, quam quod in propriis usus convertantur, ac proinde si in tales propriis usus non consumuntur, non nocet Religiosus alteri, quam sibi ipsi, & ex generali Ecclesie licentia, certae haec reliqua onere restitutions ob justas causas supra enarratas.

Nec denique obstat dicere, Religiosum respectu peculi concessi, esse tantum usuarium, sicut est respectu panis & vini in mensa communis ad suum usum appositi, & respectu caceleurum, ac vestium, que Prelatus illi concedit. Et usuarium nihil capere posse ex iis, in quibus usum habet praevarquam in usum solum quotidiani. *Institut. in Uso cobabit. in princ.*

Resp. Religiosum (exceptis iis, qui neque in communis, neque in particulari bona possident) si peculium ei à Papa seu Prelato concedatur, non esse illius solum usuarium, sed administratorum, cum facultate expendendi in usus ieiicos, & ideo possit donare, & alienare, quod repugnat usuiro. Jus autem administrandi, non est dominium nec ususfructus, nec usus tanum, sed est jus disponendi de aliena, nomine alieno, & ita habere peculum monasticum, non est aliud, quam habere administrationem aliquorum bonorum Monasteri, *juxta cap. Cum olium 2. de Priveleg.*

Advertant tamen Religiosi; qui hujusmodi peculio fruuntur, ut animo semper sint parati illud ad nutrum Superiorum relinquere, alias peccanti mortali contra paupertatis votum, & tenetum illud res-

tituire, & à se omnino abdicare. Et ratio est manifesta. Quia possidere illud animo, & intentione non relinquendi, etiamsi Prelatus relinquere jubeat, est habere proprietatem, & esse absolutum dominum, sine dependenti alia à voluntate Superioris, quod repugnat voto pauperatus.

Nec tutus erit in conscientia, qui licet paratus sit ad jussum Superioris peculium, & bona ad usum concessa tandem relinquere, ita tamem obmutur, & tota querelas fundit, ut non audeat Prelatus bona illa amovere, nec licentiam denegare. *Ratio est*, quia talis licentia non es simpliciter libera, sed quasi coacta, potestque dici permisso; sicut alia mala pertinunt ut majora evincentur.

QUÆRO IX. Sit Casus: In Camera defuncti Religiosi repperitur bursa multorum floriorum, cuine praecise ob hoc privandum Ecclesiastica sepulchrum tamquam proprietatis?

Resp. Negative. *Ratio*: Tum quia fundamentum privacionis Ecclesiasticae sepulchrae est notorium pecunia mortale (quod præsens) proprietatis, in quo defunctus decepit, sed hoc non scitur de illo Religioso; dubia enim in meliore parte sunt inter pretanda, & quilibet est habendum bonus, donec probetur malus; hic autem non potest probari proprietarius, nam potest judicari, quod habuerit licentiam ab aliis Superiore, v.g. Generali, vel quod habuerit suum peculium in Camera ad lustrandum & ostendendum Superiori; fuerit autem morte presentes. Vel (qua ratione resolutio etiam tenet de Religioso strictioris Observantiae, aliquoquin peculium non habente) quod pecunia sunt apud eum deposita; aut ei commissariae restitutions, eleemosynæ, &c.

Oppono: Legitur, quod B. *Gregorius* Monachum reperitum proprietarium fecerit tumulari in sterquilino, non obstante, quod ante renuntierat.

Ad hot R. factum esse in exemplum, & terrorem aliorum.

QUÆRO X. Quid sentis de bonis Religiosorum beneficiatoriis, vel ad alium Ordinem transiuntum, ejecutorum, fugitorum, apostatarum?

XXVIII. R. 1. Regulares ad quancumque dignitatem, etiam Episcopalem, vel Cardinalitatem eveniunt, non sunt domini reddituum beneficii, sed tantum habent eos administrandi, vel dispensandi: tum ad congruum sui status sustentationem, tum ad alias plias causas.

Iota S. Thom. infra quest. 88. art. 11. ad 4. cujus verba vide infra in Tr. 10. Exam. 3. ad Q. 9.

Ratio: Quia votum paupertatis non est impossibile cum statu Ecclesiastico, immo exornat eum, ut patet exemplo Apostolorum. Ergo non est *Ratio*, cur non moneat.

Resp. 2. Bona quae Regulares beneficiarii spiruali titulo Beneficii, vel Ecclesie acquirunt, acquiruntur ipsi Ecclesiæ, id est, costui Ecclesiastico talis Ecclesie in communis, nisi Beneficii sit Monasterio vel mensa Abbatis incorporatum, ut patet ex *Clement. unica*, de *Splend. neglig. Prelat.* ut proinde quando moriuntur, Ecclesia succedit ab intestato. Si vero bona sint comparata titulo profano, hæreditatis, donationis, industria, & beneficium sit maius, id est, ad nutrum Prelati vel Patroni beneficii auferibile, acquiruntur Monasterio.

Ratio: Quia tunc persona Beneficiarii adhuc subest Monasterio. Ergo talia bona nec retinere, nec usurpare potest absque Prelati licentia. Si vero Beneficium sit perpetuum, etiam haec bona sunt Ecclesiæ.

Ratio: Quia tunc persona Beneficiarii est Monasterio separata, quod suo juri circa ipsum cessit.

Resp. 3. Bonorum Religiosi ad alium Ordinem transiunt, actuali dominum Religioni, à qua transiunt, jam acquistunt, manet penes ipsam.

Ratio: Quia nulla est lex, quae eam bonis illis prives; Nec Professio facta est cum conditione, si manserit in Religione, sed potius Lex solum concedit illum transiunt, ut fiat sine prejudicio tertii. *Ergo*.

Resp.

Resp. 4. Bonorum, quorum solum spem, & ius ad rem habebat prior Religio, vivente adhuc priore domino, dominum acquirit facta Professione Religio ad quam transit, si illa sit capax dominii; si vero ejus sit incapax, durante Novitatu manent suspensa sub dominio heredum, & ipsi secuto Professione succidunt ab intestato.

Ratio patebit immediatè ante Resp. 6.

Resp. 5. Si Religiosus justè sit ejactus, & ratione benefici certa Ecclesia additus, bona ejus acquiruntur Ecclesia ob rationem datum immediatè ante R. 3. Si autem vagus obreter, cum bona ejus non sint dñe, aut vacanta, nec primo occupanti permitta, spectant ad Religionem, unde est eis egressus.

Ratio: Quia convenientius dominus non potest assignari.

Resp. 6. Si sit justè ejactus, manet membrum Religiosus, ac proinde illi ramquam suorum corpori acquiruntur.

Ratio: Nam ejectio injusta vel contingit culpa solius Prelati, & tunc est personalis, quae non debet nocere tunc Communatæ; Vel culpa totius amatoris partis Conventus, & tunc meretur quidem horum bonorum privationem, sed ante Judicis sententiam non incurrit prenem.

Resp. 7. Si fugiti, & apostate acquirunt aliquam titulum Beneficii Ecclesiastici, illa spectant ad Ecclesiam, cuius est beneficium, ut habetur e. *Cum in Novitatu de Test.* Si vero aliqua acquirunt titulu quodam personali, illa veteri quidem jure essent Religiosi, unde excesserunt, sicut bona servi fugitiivi perirent ad herem. *Leg. 1. §. 1. de Acquir. postes.* Sed ex *Nova Extr. Gregor. XIII.* si foris moriantur, quocumque titulo acquisita cedunt Camerae Apostolice. Quod si anim Reigionem ingrediantur, & per ignorantium bona fide recipiantur, eadem Religio acquirit dominium, sicut dominus bona fide emens servum profugum; sed si recipiantur malo fide, dum nimis scitur quod transiunt sit illegitimus, quas acquirunt, spectant ad priorem Religionem.

QUÆRO XI. Tenetum Monasterium ex delicto vel debito Religiosi?

XXIX. Ante R. not. duplēc est obligationem. Una est Civilis, ad quam nimis datur actio in foro externo. Altera naturalis, cui licet Leges non assistant, in foro externo actionem concedendo, non tamen ei resiunt, quin possit esse obligatio in conscientia. *Hoc notato*

Resp. 1. Monasterium ad nihil tenetur ex delicto Religiosi, etiam ipsiusmet Prelati, nisi in quantum exinde aliquid ad Monasterium pertinet, vel concernit ex utilitate eius.

Ratio: Quia delictum personæ in damnum Ecclesie redundantur, non debet, c. *Cum sim 14. de Privil.*

Resp. 2. Monasterium non tenetur ex contractu, quem Religiosus post Professionem init, nisi in quantum ipsi tacite vel expressè fuit commissa administratio. Ceteroquin potest eum vel ratificare vel rescindere.

Ratio: Quia Religiosus Professus tantum facultatis non habet.

Dixi post *Professionem*. Certum enim est, quod debita ante ingressum à Religioso contraria Monasterium teneatur solvere ex bonis per Religiosum acquisitis.

Ratio: Quia nemo debet vel potest ex re aliena ditescere: *Sed in eo casu bona Religiosi jam erant debita, & obstructa aliis.* Ergo.

Resp. 3. Si in quodam contractu ex parte Religiosi intervenient culpa theologica iniustitia, ipsæ naturaliter obligatur restituere, & damnum datum pro possibile, quantum status patitur, compensare etiam ex iis, quorum ex Prelati licentia habet liberam dispositionem.

Ratio: Quia status Religiosus non impedit naturalem obligationem compensandi damnum iniustè ilatum, licet illius obligationis, & restitutio executionem ad tempus excusat.

Resp. 4. Si nulla iniustitia culpa intercessit, nulla contrahitur obligatio.

Ratio: Quia contractus ex natura rei fuit nullus, & supponitur, quod non adsit ullus alius titulus vel rei accepte, vel iniusta acceptio.

QUÆRO XII. Incapacitas dominii annexa voto paupertatis, oritur ex natura voti, vel constitutio Ecclesie?

XXX. Resp. Juxta mentem Angel. D. probabilius est, quod oriatur ex natura voti, jure naturæ ei annexa.

Ratio: Si incapacitas dominii voto solemní paupertatis solum esset annexa ex constitutione Ecclesie, Ecclesia posset in ea dispensare: Sed non potest; nam in c. ad Monasterium *Innocentius* Papa ait: Abdicatio paupertatis sicut etiam custodia castitatis adeo est annexa Regule Monachali, ut contra eam nec Summus Pontifex posset licentiam indulgere.

Dixi *justa mentem Angel. Doctor.* Ille enim infra quest. 88. art. 11. citans prefatum caput, negat Papam dispensare posse cum Religioso professo, aut facere quod Religionem professus non sit Religiosus. Verba *S. Th. num. clara referuntur infra in Tract. 10. de Relig. Exam. 1. num. 47. & 48. de Indispensabilitate voti sollemnis castitatis. Ubi que dicuntur, omnia hic serviant. Vide verba *S. Thom. infra cit. num. 28. post* R. 1.*

Ex diis colligitur hæc definitio Religiosæ paupertatis: Est voluntaria renuntiatio omnium rerum possessarum, omnisque juris possidenti per solenne votum facta in Religione approbata à sancta Sede.

An Religiosi possint testari, seu testamentum facere, vide *infra* num. 64. ante R. 4.

Dominium Clericorum.

QUÆRO XIII. Quid de eo censes?

XXXI. Ante R. not. distinguendum esse inter bona Ecclesiastica, & Ecclesiastica seu Clericorum. Prima sunt que immediate, seu proxime spectant ad ipsam Ecclesiam, v.g. vineæ, domus, agri, hori, etc. Secunda proxime spectant ad ipsos Clericos in particulari. Hæc subdividuntur in bona Secularia, & Clericalia; Clericalia rursum in verò, & quasi talia. *Bona Secularia Clericorum* (dicta communiter Patri monialia) sunt quæ eis obveniunt ex quadam causa profana, seu tituli seculari absque ullo respectu ad Ordinem, aut Beneficium Ecclesiasticum, sed v.g. ex donatione, hereditate, usucacione, inventione, propria industria, vel arte.

Bona quasi Clericalia (dicta communiter quasi patrimonialia) sunt, quæ Clerici acquirunt occasione status, seu ministerii Ecclesiastici, non proxime titulo beneficij, vel Ecclesie acquiruntur, sed ut præmium, & mercede impensi laboris, v.g. stipendia Missarum, Anniversariorum, vel audiencia Confessorum, & Concionum, inde dicta industriali, redditus stœz, ex Sepultris, Nuptiis, Baptismi collatione, &c.

Tandem bona *tertia Clericalia* sunt quæ Clerici proxime obveniunt titulo Beneficii, v.g. Præpositura, Decanatus, Canonicus, Parochia, &c. uti sunt annua stipendia fixa, decimæ, fructus agrorum, &c. Et haec rursum debemus partire in ea, quæ ad honestam Clerici sustentationem sunt necessaria; & in ea quæ honestæ sustentationi sunt superflua; & in illa quæ Clericus parcus vivendo de congrua sustentatione sibi subtrahit, quæ vocantur *parsimonia*.

Ex his certum est, quod dominium particularē bonorum, que Ecclesiastica diximus, sit penes ipsam Ecclesiastica particularem, cui in specie sunt applicata, nomine Ecclesie intelligendis ipsam Communitatē Ecclesiasticarum personarum cum suo Capite. *Hoc premiso*

Resp. 1. Clerici sunt veri, & absoluti domini bonorum patrimonialium. Ita S. D. *infra* q. 185. art. 7. in c. dicens: „Aliter est dicendum de bonis propriis, que Episcopi possidere possunt, & de bonis Ecclesiasticis, que vocantur *parsimonia*“.

siasit. Nam propriorum bonorum verum dominium habent. Unde ex ipsa rerum conditione non obligantur, ut ea alii conferant, sed possint ea vel sibi retinere, vel etiam alii pro libitu elargiri; possunt tamen in eorum dispensatione peccare propter inordinationem affectus, per quam contingit, quod vel sibi plura conferant quam oporteat, vel alii etiam non subveniant, secundum quod requirit debitum charitatis, non tamen tenetur ad restituendam, quia hujusmodi res sunt eorum dominio deputatae; sed Ecclesiasticorum bonorum Dispensatores vel Procuratores; ad dispensatorem autem requirunt bona fides secundum illud. 1. Cor. 4. Hic jam queritur inter dispensatores, ut fideis quis inveneratur. *Hac ibi.*

Ratio: Quia negue ex voto, neque ex dispositio- ne iuri sunt congrues hujus dominii.

XXII. R. 2. Idem est de bonis quasi patrimonialibus, seu quasi clericalibus, uti, & de bonis vere clericis, in quantum haec sunt necessaria ad congreuam sustentationem, sic ut singuli Clerici in particulari habeant absolutum dominium eorum, & non teneantur ea magis expendere in pios usus quam patrimoniali.

Ratio 1. part. Quia bona quasi patrimonialia Clericos dantur, ut stipendiū quadam, & merces praestitū personalis absque omni pacto expresso aut tacio eroganti in pios usus. *Ergo.*

Oppone 1. *Hac stipendia quandoque excedunt operam.*

2. Si ergo Clericus de illis bonis expendat in pias causas, potest tandem redditus beneficiū defalcare, ac de eo, uti de patrimonialibus disponere?

Ad 1. dico, nihil referre, quia libere dantur. Exemplum est in pauperi, qui fit dominus pecuniae etiam magna quantitate, licet nullam præstet operam, Ad 2. affirmo.

Ratio 2. p. Quia bona vere clericalia congrue sustentationi necessaria debentur. Clericos tamquam justa merces ab Ecclesia cui servient. Nam qui altari deseruent, cum altari participant. 1. Cor. 9. v. 13. Et dignus est operarius mercede sua. Luc 10. v. 7. Et nemo cogitare militare propriis stipendiis. *Ergo.*

Hinc sequitur, quod si Clericus genium fraudando vivat parcū, quam statim ejus deceat, potest ea, quae congrue sustentationi subtrahit (que ante vocavimus bona patrimonialia) expendere in quoslibet honestos usus sive pios, sive profanos; ponuisse enim ea libere absuere.

Oppone: Si hoc ita sit, cur Concil. Trid. Sess. 2. c. 1. interdict, ne Ecclesiastici studeant diretae consanguineos ex redditibus Ecclesiasticis?

Dico, Loqui de bonis congrue sustentationi re-dundantibus.

Quid intelligi nomine congrue sustentationis?

Dico: Communiter intelligi omne, quod Clerico moraliter necessarium est ad honestum sui, & familiae sustentationem juxta conditionem status, ac dignitatis, v. g. debitam hospitalitatem non solum erga pauperes, & peregrinos, sed etiam urbanos, juxta beneficī moderationē. Item moderatas donationes, remunerations, reparationes honestas: Liberalitas enim maxime decet Clericum. Nec enim tenetur nimis parē vivere, ne arguarūt sordidus avarus, sed admittere potest liberaliorē tractationē, modo maneat intra limites temperantie, & modestie frugalitys. Cum qua clausula etiam Nobilis, & Graduatus potest insuistere plus quam minus literatus, & virilioris conditio, De hoc vide *infra* n. 36. Sed caveat, ne Nobilitas vel Doctoratus ei sit petra scandali, lapis offensionis, occasio damnationis.

Hactenus dicta apud omnes ferē sunt communia; Sed difficultas est de bonis congrue sustentationi redundantibus. De quibus

XXXIII. Resp. 3. Post erecta beneficia, & certos prouertos singulis titulis assignatos. Beneficiari sive Canonici non tantum sunt administratores, sed & veri

domini suorum proventuum, etiam quoad illam partem, que honestae sustentationi superfluit, hoc tamē dominium est ita limitatum, ut secundum tuotem, & revera probabiliter sententiam, non solum ex charitate, sed & ex justitia teneantur partem illam expensare in pias causas, seu usum, id est, elemosynas, fabricam Ecclesie, cultum divinum, cœnobia, eorum fundationes, conservations, pro animabus in purgatorio, &c. Si scelus fecerint, juxta eandem probabilitatem, & tuotem sententiam teneantur ad restituendum non solum Beneficiarii, sed, & qui scienter talia bona acquirunt.

Dixi, post erecta beneficia, quia, antequam singulari sui portio fuit assignata, Clerici vivebant in communi, uti nunc Religiosi, & tunc dabatur ab Episcopo singulis quantum cuique opus erat, & quod supererat, dabatur pauperibus, aliquis quisca: postea vero ob graves causas bona Ecclesiastica furent dividita in 4. partes, quarum prima cessit Episcopo, 2. Clero, 3. Pauperibus, 4. Fabrica Ecclesie: prout explicit S. D. *infra* q. 185. art. 7. in corp.

Verba S. Thom. sunt haec: „Sunt autem bona Ecclesiastica non solum in usus pauperum, sed etiam in cultum divinum, & necessitates ministrorum expendaunt. Unde dicitur 12. q. 2. de redditibus Ecclesiæ vel oblatione fideliū, quod Episcopo ex his una portio mitatatur; duas Ecclesiasticis fabrici, & erogatione pauperum profutura à Presbytero sub periculo sui ordinis ministrantur: ultima Clericis pro singularum meritis dividatur: Si ergo distincta sint bona, quæ debent in usum Episcopi cedere, & ab his qui sunt pauperibus, & ministris, & cultui Ecclesie eroganda, & si aliquid sibi retineretur Episcopūs de his, quæ sunt pauperibus eroganda, vel etiam in usum ministrorum, aut in cultum divinum expendaenda, non est dubium quin contra fidem dispensationis agit, & mortaliter peccat, & ad restitutionem tenetur. De his autem quæ sunt specialiter sui usui deputata, videatur esse eadem ratio quæ est de propriis bonis, ut scilicet propter immoderatum affectionem, & usum peccet quidem, si immoderata sibi retineat, & aliis non subveniat, sicut requirit debitus charitatis, si vero non sint prædicta bona distincta, eorum distributio fidei ejus committitur, & si quiden in modo deficit, vel superabundet, post hoc fieri absque honore fidei detramento, quia non potest homo in talibus punctualiter accipere illum, quod fieri oportet. Si vero sit multus excessus, non potest laterre: unū è videatur bone fidei repugnare, & ideo non oblique peccato mortali. *Hac ibi.*

Et ibidem ad 1. loquens de necessitate & obligacione Episcoporum, illa, quæ eis supersunt, pauperibus largiendi, ait: Non potest determinari, quando sit ipsa necessitas, quæ ad peccatum mortale obliget, sicut nec cetera particularia, quæ in humanis actibus considerantur: borum autem determinatio relinquitur humana prudenter.

Ratio 1. p. est S. Th. loco mos citato. Juxta Conc. Trid. Sess. 23. cap. 1. de Ref. Clerici qui non præstant, quæ juxta Ecclesie statutum præstatae sunt, fructus non faciunt suos. Ergo argumento a contrario (quod in Jure fortissimum est) si præstant quæ debent, fructus faciunt suos, eosque lucrantur: Sed hoc est idem, ac fieri dominum eorum, Arg. cap. unic. de Cler. non resid. in 6, & in usu Juris Canonici illæ phrases, facere suum: & fieri dominum, equi polent. *Ergo.*

Dixi, hoc dominum esse limitatum, stricatum, & non omnino liberum. Cujus exemplum est tum in fiduci-commisso, legato, vel donato sub certo gravamine, v. gr. Petrus Paulo Roman peregrinatio dat: titulus viatici 100. ducatos, eo tamen pacto, ut, si quid superferuerit, det pauperibus.

2. pars videat clare colligi ex Tr. Sess. 25. de Reform. cap. 1. ubi legitur: „Omnino eis (scilicet Episcopis, copiis) interdictum non ex redditibus Ecclesiæ consan-

guineo, familiare suo augere student, & corporis valeudinis, durante vita, veris-

militer consequi potuerint. Cum autem isti improvidi Clerici instar illius prodigi filiamilies, de quo in Evan-

ge-

„ticas, quæ Dei sunt, consanguineis donent, sed si pauperes sint, iis ut pauperibus distribuant; eas autem non distrahanter dissipent illorum causa; immo quam maximē potest, eos S. Synodus monet, ut omnem humanum hunc erga fratres, nepotes, propinquosque carnis affectum, unde multorum malorum in Ecclesia seminariū existat, penitus depellant. Quæ vero de Episcopis dicta sunt, eadem non solum in quibuscumque beneficia Ecclesiastica tam secularia, quam regularia obtinentibus pro gradu sui conditione observari, sed etiam ad S. Rom. Ecclesiæ Cardinales pertinere decernit: *Hac ibi. Ergo* si Clerici in notabilis quantitate de parte superflua erogant in usus profanos (quales sunt ditare consanguineos, notabiliter excedere in supellecile, convivio, usu, equis, canibus venaticis, lagartionibus, &c.) saltem certum est, quod mortaliter peccent. Et hoc est etiam communis sententia.

Ratio: Quia bona ad Dei honorem, & cultum promovendis oblativa vertere in luxum, fundatorum intentione ē diametro repugnat.

S. Thom. infra q. 185. art. 7. ad 2. ad præsentis sic inquit: „Bona Ecclesiastica non sunt solum expendenda in usus pauperum, sed etiam in aliis usus ut dictum est. Et ideo si de eo quod usui Episcopi, vel aliquis Clerici est deputatum, velit aliquis sibi subtrahere, consanguineos, vel alii dare, non peccat; dummodo illud moderatè faciat, id est, ut non indegant, non autem ut diitores inde fiant. Unde Ambros. dicit in lib. de Offic. Hinc est approbadus liberalitas, ut proximos seminiū tui non despicias, si egere cognoscas, non tamen ut illos diitores fieri velis ex eo, quod tu potes conferre inopibus. *Hac ibi. S. D.*

*Et ad 3. explicat S. Hieronymus dicentem: Clericos illos convenit stipendiis Ecclesiæ sustentari, quibus parentum, & propinquorum bona nulla suffragantur: qui autem bonis parentum, & opibus propriis sustentantur, si quod pauperum est, accipiunt, sacrilegium committunt. Hac verba explicat dicens: Non omnia bona Ecclesiastica sunt pauperibus largienda, nisi forte in articulo necessitatibus, in quo etiam in redemptione captivorum, & alii necessitatibus pauperum vasta cultui divino dicata distracti huncuntur, ut Ambrosius dicit. Et in tali necessitate peccaret Clericus, si vellet de rebus Ecclesie viveire, dummodo habetur patrimonialia bona, de quibus vivere posset. *Hac ibi. S. D.**

Et ad 4. ibidem explicat, an licet bona Ecclesiastica expendere ad redditus earum ampliando, dicens: Bona Ecclesiastica usibus pauperum deservire debent. Et ideo si quis necessitate non imminente videndi pauperibus, de his, quæ superfluent, existentibus in Ecclesia seminariū existat, penitus depellant. Quæ vero de Episcopis dicta sunt, eadem non solum in quibuscumque beneficia Ecclesiastica tam secularia, quam regularia obtinentibus pro gradu sui conditione observari, sed etiam ad S. Rom. Ecclesiæ Cardinales pertinere decernit: *Hac ibi. Ergo*

3. *Partis* (qua est de restitutione) oppositum docent quidem aliqui Recentiores, attamen valde timide, quia licet sententiam oppositum ut probabilem defendant, nostram tamē, velut sacris Canonibus, & ratione conformiore, dicunt in praxi Beneficiariis esse constituidam. Eam enim docentes communiter antiquos DD. (autem in senibus consilium) quorum catalogum videre licet apud Abb. in c. Cum essemus, n. 22. Adrian. in 4. de Restitu. §. Pro clariori sententia. Navar. Cov. &c. Unde, & S. Bern. Epist. 2. ad Canon. Ludginensem, ait: *Quicquid præter necessarium vultum, & vestitum de altari retines, tuum non est, regina est, sacrilegium est, inimicum si in usus profanos expendatur. Ergo* est obligatio restitutio-

nis. Item patet ex verbis Conc. Trid. cit.

Ratio: Sacri Canones ajunt, res Ecclesiasticas esse res Dei, patrimoniū Christi, vota fidelium, pretia peccatorum, id est, fideles ex Deo obtulerunt per manus Praelatorum Ecclesiæ, ut per eos ad Dei honorem, & offertent salutem fidelerum dispensentur. Ergo eo ipso Ecclesia tacito pacto obligat ad hanc bona non in usus profanos, sed prius expendenda. Ergo si id non fiat, oritur obligatio restitutio-

nis. Reversa periculissima est sententia opposita, ut in genete superius probatum fuit de usu cuiuscumque sententia probabis concurrence probabile: quod etiam N. B. pro seq. Q. 14. §. 15.

Quod dictum est de Beneficio, idem sententiam est de Commissariato, id est, cui Beneficiū est datum in Commendam. Ille enim substitutū muneri, & commodū Beneficiarii. Qui autem sentit commodū, sentire etiam debet onus. Idem de Episcopis. Immō totum etiam de ipso Papa verificatur.

Vide sequentes Constitutionem, quæ fructus Beneficiorū exigendi prohibentur, in utilitatem comodi.

CONSTITUTIO

SS. D. N. BENEDICTI PAPÆ XIV.

Quæ cessiones commodi exigendi fructus beneficiorum prohibentur.

BENEDICTUS EPISCOPUS SERVUS SERVORUM DEI.

Ad perpetuam rei memoriam.

Universalis Ecclesie cura, quam inscrutabilis Divina Sapientia, atque bonitatis altitudine humiliati nostre committere dignata est, inter catervas sollicitudines exigit etiam ac postulat, ut diligenter invigiles, ne Clerici Ecclesiastices Beneficiis, quæ liberali Ecclesiæ manū acceperint, abutentes, eorum redditus, non sine aliorum fidelium scandalo, inconsultā prodigaliter dispendant, sed tanquam boni dispensatores ita administrant, ut & vita sua necessaria provideant, & pauperum inopie, & Ecclesiastici necessitatibus succurrant.

Relatum est ad aures nostras, quodasdam Clericos Ecclesiastices Beneficiis cum onere, vel sine onere resistentibus, turpibus ut plurimum ex causis impulsos, annuis eorumdem Beneficiorum redditus, quos, docē vivērēt, percipere possent, unicō actū alienare sub nomine cedēndū commodū, seu utilitatem percipiēndi fructus eorumdem Beneficiorum, quos alteri quoad vivērēt, vendunt, recepta pecunia ad eam summam, & quantitatē, quam ipsi, vendit, ratione eorum statim, & corporis valeudinis, durante vita, versi militēr consequi potuerint. Cum autem isti improvidi Clerici instar illius prodigi filiamilies, de quo in Evangelio-

ge-